

Türkmen ilatly punklary: Halap, Gaziantep, Kilis

Category: Kitapcy,Sözler,Taryhy makalalar

написано kitapcy | 24 января, 2025

Türkmen ilatly punklary: Halap, Gaziantep, Kilis TÜRKMEN
ÝERLEŞİMİ HALEP, GAZIANTEP VE KILIS

Yer adları bir milletin kültürel ögelerini, adlarını, kendilerini, vatanlarını, bayraklarını, istiklallerini, devletlerini, tarihlerini, kimliklerini, kişiliklerini, değerlerini, atalarını, dinlerin ve dillerini yansıtır. Kuşaktan kuşağa aktarılan yer adları, o yere adını veren milletin varolma sebebidir. Türk boy ve oymakların adını taşıyan Halep, Gaziantep ve Kilis yer adları, Türkmen yurdunun bu sınırlara yayıldığını göstermektedir.

Halep şehri, günümüzden 4000 küsur yıl önceden beri var olduğu bilinen bir şehirdir. Asurlular, Keldânîler, Persler, burada uzun süre hüküm sürmüşlerdir. Yunanlılar ve Romalılar zamanında Halep'e "Beroea" denirdi. Halep, Kuzey Suriye'nin en önemli şehir merkezi olup, Anadolu'dan Mezopotamya'ya ve Akdeniz'den İran'a giden ana yolların kavşak noktasında kurulmuştur.

Halep şehri; Halep vilayetinin merkez idaresidir. Osmanlı memleketlerinin büyük bir ticaret merkezi olup, İskenderun'a 135 km, Şam'a 200 km'dir. Halep 36o-14 dk, kuzey paraleli ile 34o-45 dk doğu meridyenleri arasındadır. Halep, Suriye kıtasının kuzey kısmında bir vilayet merkezi olup, Fırat ile Asî nehirleri arasında geniş bir ovanın içinde, büyük bir kısmı sûr ile çevrili, 9 kapısı, 155 cami, 164 mescidi, 23 medrese, 90 ilkokulu olan büyük bir şehirdi. Halep tarihin hiçbir devrinde Anadolu'dan ayrı kalmamış ve ayrı düşünülmemiştir.

Müslüman Araplar, 635 tarihinde Hz. Ömer zamanında, Ubeyde b. Cerrah'ın gönderdiği Iyaz b. Ganem, Halep şehrini, Doğu Bizans'tan sulh ile almıştır. Selahaddin Eyyubî şehri tamir

ile yenilemiştir. Şehirde önemli pek çok büyük eserler vardır. Memluklar devrinde de Halep şehri hak ettiği yeri temsil etti. 1516 yılında Osmanlı Padişahı Yavuz Sultan Selim, Mercidâbık muharebesinden sonra Memluklardan Halep'i alarak Osmanlı memleketlerine katmıştır. Ardından Halep bir eyalet merkezi hâline getirildi.

16. yy.da Antep ve Halep bölgesine **Dulkadir Türkmenleri** bölgeye hâkimdi. 24 Oğuz Boyuna mensup "Beğdili, Döğer, Bayat, Bayındır, Çepni, Yazır, Alayuntlu, Bügdüz, Afşar" Türkmenleri yerleşme tamamlanınca "Barak, Savcılı, Elbeyli, Cerit, Reyhanlı, Karakeçili" ismiyle anılmışlardır.

Halep, Rakka, Şam, Hama, Humus, Antep ve Kilis'e yerleştirilen ve kendilerine **Halep Türkmenleri** denilen Türk oymak ve boyları, bu topraklarda Türk adlarını taşıyan köyler kurdular. Yörede meskûn olan Türkmenlerin çoğunluğunu, "Beğdili Boyu" ve "Elbeyli, Barak ve Bayındır Oymakları" meydana getirmektedir. Selçuklu döneminde Antep'e ve çevresine iskân edilen Türkmenlerin çoğunluğunu Isfahan ve Horasan bölgesinden gelenler oluşturur. **Bozok Türkmenleri**"nin en kalabalık kısmını meydana getiren Halep Türkmenleri "Beğdili" ve "Beğdililer" adıyla anıldılar. Antep'te Beğdililerden sonra ikinci önemli topluluk ise "Bozgeyikli Obası"dır.

Gaziantep ve Kilis'in Yukarıbayındır, Aşağıbayındır, Kamışlı ve Ulaşlı, Kamışlı, Kızıkhamurkesen, Çokşuruk, Karataş, Aşağı Yenyapan, Hezekyenyapan (Tiyekli), Cerityenyapan, Aşağıbademli, Yukarıbademli köyleri adlarını, yöreye göç eden Halep Türkmenlerinin bağlı olduğu boy, oymak ve aşiretlerden almıştır. Gaziantep, Kilis ve Halep'te Türk topluluklarının adlarını taşıyan yüzlerce köy bulunmaktadır.

24 Oğuz boyundan biri olan "Kızık Boyu"na bağlı "Kızık Oymağı", muhtelif obalar hâlinde Halep, Rakka, Rumkale, Şam, Hama, Humus yörelerinde yaşamış, XVII. yüzyılın ilk yarısında, Sultan İbrahim devrinde (1639-1648) ise Antep bölgesine yerleşmişlerdir. Kızık Boyu, Osmanlı döneminde Gaziantep'in "Oğurca, Damlaluca, Çaykuyu, Sakal, Karadinek, Kızıkhamurkesen, Yalangoz, Üçkilise ve Taşlıca" adlı köyleriyle, şehir merkezi ve öteki köy ve kasabaları yurt

edindiler.

Osmanlı arşivlerinde Rakka'dan başka Halep ve Rumkale'ye iskân edildikleri bilinen Baraklar, XIX. yy.da Antep topraklarına yerleştiler. Bu Türk aşiretinin mensupları birçok köye yerleşmiş bazılarına da oymak ve obalarının adını vermiştir. Örneğin Çokşuruk köyü, "Barak Aşireti"ne bağlı "Çokşuruklu Oymağı"nın adını taşımaktadır. Ancak Çokşuruk (Karkamış ilçesine bağlı) köyünün adı "Yolağzı" olarak değiştirilmiştir. Nizip ilçesine bağlı Barak Türkmenlerine mensup "Torun Oymağı"ndan adını alan Torunkersentaş köyünün yeni adı ise "Çakmaktepe"dir.

- **"Sanki bu kale Halep kalesinin oğludur"**

17. yy.da yöreyi gezen Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde, Antep kalesinin düşman saldırılarını önleyecek güçte olduğundan söz eder. Antep kentine ilişkin geniş bilgi verir ve kale için "Şehrin ortasında bir kudret kayası üzerinde yuvarlak bir kaledir" sözleri ile başlayan açıklamasında "Sanki bu kale Halep kalesinin oğludur" ifadesini kullanmaktadır. Çelebi'nin kale hakkındaki sözleri şöyledir:

"Ve bu vasf ettiğimiz şehri mamurenin ta ortasına bir kudret kayası üzre şekli müdevver bir kalayı zibayı alidir. Ve gayet metindir ve hendeği kenarınca dairen medar cürmü bin üçyüz adımdır. Ve hendeği kırk arşun enli ve yirmi arşun amik kesme kaya hendektir. Ve hendek içinde ta kalanın esasına varınca kaplumbağa misali münharif eğri binadır. Her taşı fil cüssesi misaldir. Ve bu kale dairen medar kalayı ihata etmiş hendeğe nazır mazgal delikleri vardır ki hendek kenarında kuş kondurmaz. Ve bu kalanın ancak garba nazır bir kapudur. Amma yedi kat demir kapudur. Her bir kapusunun mabeyninde gunagun mahayyel cenk için demir aletler ve demir asma kafesler ve parçarızlar ve gunagun saçma topları vardır. Bu kapu mabeynleri alatı harb ve elvan silahlar ile arastedir. Ve kala neferatile pirastedir."

- **"Kilis ve Azez Sancak Olup, Valide Sultanın Hassıdır"**

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Kilis hakkında şunları söyler:

“Kilis Halep'in batısındadır, bir kalesi vardır. Kilis ve Azez sancak olup, Valide Sultanın hassıdır. Şehrin dört tarafı kale şeklinde yüksek duvarlarla çevrili, bu duvarlar kerpiçten yapılmıştır. Şehre sekiz kapıdan girilir. Bu kapılar demirli değildir. Kalenin önünde hendekler yoktur. Şehir beş mahalle, dört bin altı yüz altmış evden ibaret olup, nüfusu da 24.000'dir.”

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki, Osmanlı İmparatorluğu'na tâbi Türk boy ve oymaklarının 17. yüzyılda, Halep Türkmenleri adıyla Halep, Rakka, Şam, Hama, Humus, Antep ve Kilis'e iskân edilmesi kararının ne kadar doğru bir karar olduğu tarihî gelişmelerle ortaya çıkmaktadır.

Bugün Suriye savaşı ile Türkiye'nin sınır komşularının milliyetleri değiştirilirken, binlerce Halep Türkmeni, bombalarla yerlerinden yurtlarından edilmektedir.

3 Mayıs “Türkçülerin Günü”nü kutladığımız şu günlerde Irak ve Suriye sınırlarımızda Irak ve Suriyeli Türkmenleri birleştirip hem onların özgürlüğünü, hem de Türkiye'nin sınır güvenliğini sağlamak adına **“Türkmeneli Devleti”**ni kurmak umuduyla...

Nevin BALTA.

• **Kaynak:**

<https://m.gaziantepolusum.com/yazidetay.asp?id=2154776&yazi=1148>

suriyeturkmenleri.com Taryhy makalalar